



**DANSK BAPTISME OG TYSK NAZISME. DANSKE
BAPTISTERS HISTORIE 1930-1950
BENT HYLLEBERG
FORLAGET APOPHASIS, 2021
653 SIDER**

Anmeldt af Kurt E. Larsen

Hvordan klarede de danske frikirker sig igennem besættelsestiden, og hvordan forholdt de sig mon til de store dilemmaer, som nazisternes besættelse af landet medførte?

Disse vigtige kirkehistoriske spørgsmål bliver man meget klogere på i denne bog, der dog kun beskriver én af de danske frikirker. Baptistkirken var nok også på det tidspunkt den største evangeliske frikirke, når man foruden de 6850 medlemmer (s. 56) tæller det omfattende børne- og ungdomsarbejde med. For godt 30 år siden kørte et forskningsprojekt *Kirken under besættelsen*, der kastede en række studier af sig, men ingen, der når denne bog i detaljeringsgrad. At bogen har kunnet skrives, hænger sammen med baptisternes historie som et meget velorganiseret kirkesamfund med egne uddannelsesinstitutioner og blade, med gode arkiver og en tradition for udadvendthed. Derfor har det været muligt for bevægelsens ledende teolog, Bent Hylleberg, at

finde kilder til dette omfangsrige og vel-dokumenterede værk om de dramatiske år. Baptistmenighederne var nok organiseret kongregationalistisk, dvs. indbyrdes selvstyrende og uafhængige menigheder, men samtidigt virker de også til at have været tæt sammenknyttede og udgjort et handlekraftigt netværk på tværs af landet, og Hylleberg beskriver både de overordnede nationale linjer, de enkelte menigheds liv under besættelsen og en række enkeltpersoners meget forskellige skæbne. Det ville næppe være muligt for nogen anden frikirke eller for nogen folkekirkelig bevægelse at udarbejde noget tilsvarende. Desto mere værdifuldt er det, at Bent Hylleberg har udført dette kæmpearbejde. Danske frikirkers arbejde er ofte blevet overset i kirkehistorieskrivningen – for ikke at sige i offentligheden – men bogen her giver et detaljeret indblik i livet i baptistmenighederne og i de dramatiske års dilemmaer: Skulle man som baptister byde en tysk baptist velkommen

til gudstjeneste, hvis denne var en del af de tyske besættelsestropper? Hvordan forholdt baptister sig til deres traditionelle pacifisme i forbindelse med modstandsbevægelsen?

Hylleberg skriver sagligt og nøgternt. Kun enkelte steder synes forfatteren at drage konklusioner på lidt for tyndt grundlag, når han for eksempel slutter fra indhold i et baptistblad til stemningen i baptistkredse (s. 83) – der var vel en redaktør, der sorterede i indholdet! Han skal roses for ikke at skjule, at der også i baptistmiljøerne forekom enkelte eksempler på nazimedlemmer, »tyskertøser«, værnemagere og stikkere – og det skulle man så manøvrere med, mens der i de samme menigheder var aktive modstandsfolk. Nogle baptistmenigheder var prægede af et imponerende politisk engagement, både under besættelsen og i den efterfølgende tids store sociale udfordringer i ind- og udland. Midt i de svære tider voksede baptisterne på landsplan både i medlemstal og missionsindsats.

Bogens styrke er, at menighedernes og enkeltpersoners historie bliver så detaljeret belyst. Der er også tilløb til samlede konklusioner på basis heraf (s. 112, 634ff.). Man kunne godt have ønsket sig flere sammenligninger med andre frikirker og med folkekirkelige kredse, men det får man kun ansatser til. Mit gæt på resultatet af en sådan undersøgelse ville være, at baptistkirken som helhed var mere apolitisk og »overnational« og mindre nationalistisk end vækkelseskredse i folkekirken, men at de enkelte baptister derimod til gengæld var mere aktive i modstands- og genopbygningsarbejdet.

Gad også vide, om der var andre kirkelige kredse, der lagde den samme afstand til dødsstraffens midlertidige genindførelse (s. 145f.) og til NATO-medlemskabet (s. 193) som baptisterne? Bogen lægger et godt grundlag for et sådant komparativt arbejde, som nogen forhåbentligt engang vil lave.

Hyllebergs bog rummer spændende lokalhistorisk stof fra mange egne, og undervejs i læsningen bliver man ført ind i de mange vanskeligheder og dilemmaer, som en præst og en menighed kunne stå over for i de svære år. Hvad ville man selv have gjort? På den måde er bogen også pastoralteologisk relevant, for det er tankeprovokerende at blive udfordret på sine holdninger ved at læse om en svunden tid, der bestemt ikke var »de gode gamle dage«.